

**Aan: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Postbus 20401
2500 EK Den Haag**

**Onderwerp: reactie op uw consultatie betreffende [Veiling 700, 1400, 2100 MHz](#).
[Hilversum, 12 jan 2020](#)**

Geachte mevrouw Keijzer,

NEP wil vanuit de functie van facilitair leverancier (groot)gebruiker van frequenties en draadloze apparatuur reageren op de voortschrijdende ontwikkelingen in de 5G-frequentiebanden dan met name gericht op de beperkende gevolgen en de schade die onze sector ondervindt in het 700MHz spectrum.

Dit schrijven betreft een reactie op uw internetconsultatie betreffende multibandveiling [Veiling 700, 1400, 2100 MHz](#) als zijnde een doelgroep die door de regeling wordt geraakt.

NEP levert elke dag diensten aan de mediasector die gebruik maken van draadloze techniek. Draadloze toepassingen zijn van cruciaal belang voor onze bedrijfsvoeringen het bedienen van onze klanten. De vraag naar draadloze microfoons, in-ear monitors, camera's en andere toepassingen stijgt jaarlijks. Sommige optredens en verslaggevingen zijn onmogelijk zonder draadloze technieken beschikbaar spectrum (zoals groot entertainment, werken op hotspots zoals het Mediapark en bij grote evenementen zoals het Songfestival in Rotterdam, buitensport, marathon, wielrennen, Formule 1, de Koningsdagen, enzovoort. Internationaal schreven als Program Making and Special Events PMSE).

Op 18 nov 2015 is de kamer geïnformeerd over de werkzaamheden in de toekomstige 5G band door de PMSE-sector ([kamerstuk 24095 nr 394](#)). Hierin is afgesproken dat er nieuwe frequenties gezocht moeten worden voor de PMSE-sector, hetzij in de UHF-omroepband zelf, hetzij in andere frequentiebanden. Hierbij zullen ook de al langer lopende internationale initiatieven op dit terrein worden betrokken. Tot op heden zijn er geen duurzame, internationaal geharmoniseerde alternatieven geboden aan de PMSE-sector.

Waarom reageert NEP nu?

Er werd door toenmalig minister Kampange kondigd dat alvorens de 700MHz omroep band beschikbaar kan komen voor de mobiele netwerkoperators, er naar alternatieven gezocht moest worden voor de huidige gebruikers van de 700 MHz band de PMSE-sector. De minister vond het belangrijk dat de sector, die de verslaglegging van onder meer alle televisieprogramma's en grote evenementen op locatie mogelijk maakt, over adequate frequentieruimte moet kunnen blijven beschikken voor het uitoefenen van haar werkzaamheden

Afgelopen jaren heeft NEP, samen met de PMSE-vereniging en met leveranciers en andere gebruikers samengewerkt om de marktintensief verkent om:

- 1) Het inzicht te verscherpen op welke onderdelen onze branche schade lijden.**
  - a. De eigenaren van de apparatuur zullen primair kosten moeten maken voor vervangende apparatuur en als gevolg hiervan kosten maken voor onderzoek, aankoop, transport, montage, testen en gebruik van nieuwe apparatuur. Een financiële compensatieregeling voor**

- belanghebbende om de kosten die gemaakt worden om de 700MHz schoon te maken voor 5G is het minst wat de overheid kandoen.*
- b. *Compensatie in spectrum of mede gebruik van frequentieruimte.*
- 2) *Het beschikbaar houden van adequate frequentieruimte die de sector nodig heeft voor het uitoefenen van haar werkzaamheden. Eerder gemaakte afspraken met de sector internationale onderhandelingen moeten zoveel mogelijk worden na gekomen en bewaakt. De PMSE-sector loopt nog steeds een risico dat er in de nabije toekomst geen bruikbaar alternatief komt. Risicogebieden zijn:*
    - a. *De vaste en tijdelijke hotspots in Nederland (Media Park, Randstad, festival terreinen, theater- en evenementen locaties etc.)*
    - b. *De grensgebieden met naburige landen*
    - c. *Evenementen terreinen in de breedste zin van het woord.*
  - 3) *Dat de overheid voorspelbaar handelen zo investeringszekerheid moet bieden aan ondernemers met betrekking tot beschikbare frequentieruimte. Wij vinden dat de overheid zich aan deze belofte moet houden en voor onze sector moet zorgen voor internationaal geharmoniseerde bruikbare en duurzame alternatieven. Wij willen garantie dat tot 2030 zekerheid geboden wordt aan NEP in de 470-694 MHz-band, zodat een nieuwe cyclus van investeringen mogelijk blijft.*

NEP is samen met leverancier Sennheiser betrokken bij het internationaal onderzoek naar de bruikbaarheid van 5G technologie voor audio PMSE. Op dit moment ontbreken er nog te veel elementen in de standaard om Audio PMSE low latency spectrum efficiënt te kunnen transporteren. Sennheiser is van mening dat de 5G technologie een stap terug is om audio PMSE te transporteren. Andere technieken zijn daarvoor veel beter geschikt. Maar al te vaak wordt de 5G technologie gezien als het antwoord op vele spectrum problemen. In ons geval zou 5G (mits in de standaard) minder spectrum efficiënt zijn en moet dus niet worden gezien als een alternatief op korte termijn voor het verlies aan spectrum in de 700MHz. en 800 MHz. Omroepband.

In de Nota Mobiele Communicatie is aangegeven dat voortgaand aan de consultatie van de veilingregeling van de multi-bandveiling van de 700, 1400 en 2100 MHz-banden duidelijkheid zal worden gegeven over het alternatief voor de PMSE-sector. De afgelopen periode is gezocht naar een oplossing die recht doet aan de uitrol van 5G enerzijds en het beschermen van de PMSE-sector en de belangen van een bedrijf als NEP anderzijds.

Een belangrijk aandachtspunt in de ["nota mobiele telecommunicatie van 2019"](#) bij de veiling van de 700MHz-band is het vrijmaken van de band aan huidige gebruikers en het scheppen van de voorwaarden om mobiel gebruik mogelijk te maken. Zo is bijvoorbeeld de 700 MHz-band tot 2020 in gebruik voor digitale ether televisie en is sprake van medegebruik door de Program Making and Special Events (PMSE)-sector. Hiervoor moeten passende oplossingen worden gevonden.

Overigens ter verduidelijking: We zijn niet tegen 5G en niet tegen Mobiele Telecommunicatie dat elke keer onze PMSE-sector wordt getroffen en er geen alternatieven aangeboden worden.

Wij hopen en verwachten dat u serieus omgaat met onze sector, en danken u bij voorbaat voor uw bereidheid om samen tot oplossingen te komen.

Hoogachtend,

Nico Roest

COO / NEP The Netherlands

Nadere verklaring:

Ad1.a Wij vragen de overheid om financiële compensatieregeling voor belanghebbende om de kosten die gemaakt worden om de 700MHz schoon te maken voor 5G.

- De verwachting van Deloitte met data aangaande historische frequentieveilingen voor mobiele communicatie is dat de opbrengst van de veiling boven de 900 miljoen is. Het zou redelijk zijn als (net als in andere landen) de overheid een deel van dit geld beschikbaar stelt ter compensatie van de schade aan de PMSE-gebruikers in de 700MHz band.
- De huidige bewoners van het 700MHz spectrum zijn niet in staat geweest om dit verlies op korte termijn zowel technisch als financieel op te vangen. ***Ook lopende internationale initiatieven bieden nog geen oplossing. Hierdoor maakt de sector schade door niet meer inzetbaarheid van apparatuur en verhoogde ontwikkelingskosten. Ook zijn de beperkte alternatieven deels niet Europees geharmoniseerd, zijn veel te laat en slechts deels door de lidstaten geratificeerd en geven zodoende dus niet genoeg spectrum voor alle taken binnen de sector.***
- Wanneer de frequenties verplicht herschikt moeten worden als gevolg van de veiling van de Omroepband door de overheid, zal dat gepaard gaan met bepaalde investeringskosten, afhankelijk van de uitvoeringsbesluiten. De PMSE vereniging wil naast de industrie, culturele en mediasector ook externe partners beschermen tegen de reductie van het spectrum vereist voor draadloze microfoons.
- Zoals uit het onlangs uitgebrachte rapport van Stratix blijkt zal digitalisering van draadloze microfoons helaas het verlies aan spectrum niet goed kunnen maken. Tevens is de vertraging in de nieuwe digitale systemen voor professioneel gebruik (nog) niet acceptabel en zal moeten worden verlaagd. De inschatting is dat de nieuwe PMSE-apparatuur aanzienlijk duurder gaat worden en tevens complexer in gebruik.

Ad1.b Compensatie in spectrum of mede gebruik van frequentieruimte.

- Nationaal en internationaal geharmoniseerd spectrum is niet voldoende beschikbaar gekomen, hetgeen inhoudt dat de PMSE-sector zeer binnenkort in grote problemen dreigt te geraken.
- Door het ontbreken van geharmoniseerd PMSE-spectrum binnen de EU hebben fabrikanten geen alternatieve dan wel innovatieve systemen op tijd beschikbaar.
- Uit onderzoek naar nieuwe digitale technieken, waar de minister in zijn brief melding van maakt, blijkt dat de toename in spectrum-efficiëntie middels digitalisering maar zeer beperkt is en zeker het verlies aan spectrum in de 800 en 700 MHz. band niet compenseert.
- Ook de voorgestelde ruimte van 736-753 MHz., de zogenaamde duplex gap, is geen betrouwbaar spectrum voor analoge laagvermogen audioapparatuur. Gezien het feit dat PPDR en PMSE steeds vaker op dezelfde evenementen locaties staan en calculaties in CEPT studies uitwijzen dat het risico op interferentie van LTE op PMSE zeer groot is, kan de PMSE- sector helaas deze 17 MHz. niet zien als een voldoende en betrouwbaar alternatief voor het verlies van de gehele 700 MHz. band.
- Er zullen alternatieve frequenties gezocht moeten worden, hetzij in de UHF omroepband zelf hetzij in andere frequentiebanden. Eerder gemaakte afspraken met de sector zullen in internationale onderhandelingen zoveel mogelijk worden bewaakt.

Ad 2. Het beschikbaar houden van adequate frequentieruimte die de sector nodig heeft voor het uitoefenen van haar werkzaamheden.

- De vraag naar frequentieruimte neemt ook voor de programma makende en de culturele sector toe en de samenleving stelt in toenemende mate eisen aan de bereikbaarheid en betrouwbaarheid van (draadloze) infrastructuur. Deze en andere ontwikkelingen, zoals de

introductie van nieuwe draadloze toepassingen en diensten en de vraag naar hogere datasnelheden en toenemende datavolumes, vereisen een nog efficiënter en effectiever gebruik van het spectrum. Het frequentiebeleid heeft dan ook een prominente rol om aan deze ontwikkelingen een bijdrage te leveren. Het frequentiebeleid heeft daarbij niet alleen een traditionele ordenende functie, ter voorkoming van storing, maar ook een markt ordenende functie ten behoeve van een goed functionerende markt voor dienstverlening aan de PMSE-sector.

- Zowel draadloze microfoons als telecom maken gebruik van frequenties. De mobiele telecommunicatie groeit echter aanzienlijk. Rond 2020 zullen er bijna 7 miljard mobiele apparaten in de wereld zijn. Echter de financiële mogelijkheden van de mobiele netwerk operators zijn door marktwerking veel groter dan die van de PMSE-gebruikers. De netwerk operators kopen steeds meer spectrum waardoor er steeds minder spectrum overblijft voor de sector die culturele en media evenementen maken.

Ad 3. Dat de overheid voorspelbaar handelt en zo investeringszekerheid moet bieden aan ondernemers met betrekking tot beschikbare frequentieruimte

- Het kabinet geeft in het Telecom-Actieplan aanbieders van mobiele communicatie de zekerheid dat de uitgifte van frequenties op landelijk exclusieve basis, waaronder de 700-, 1400- en 2100 MHz-frequentiebanden, in principe voor 20 jaar zal plaatsvinden, waarmee zekerheid wordt gegeven over de uitrol van de nieuwe 5G-netwerken. Tot nu toe heeft de PMSE sector nog geen enkele garantie gekregen over bruikbaarheid van spectrum voor de komende jaren.
- In de brief van minister Kamp werd aangekondigd dat alvorens de 700 MHz band beschikbaar kan komen, er naar alternatieven gezocht worden voor de huidige medegebruikers van de 700 MHz band, de PMSE-sector. De PMSE-sector heeft al vanaf 2013 te maken met overgangsmaatregelen als gevolg van het vrijkomen van de 800 MHz band voor mobiel breedband en het migreren van DVB-T (Digitenne) naar ander spectrum in de UHF-band.

Ad 3. Het beschikbaar houden van adequate frequentieruimte die de sector nodig heeft voor het uitoefenen van haar werkzaamheden.

- Na de Nota Frequentiebeleid en het Actieplan is de Nota Mobiele Communicatie opgesteld en is AT/EZ regelmatig geïnformeerd over de voortgang door de PMSE vereniging. De Nota Mobiele Communicatie geeft het meer specifieke beleidskader over de verdeling van frequenties in de aankomende jaren en bevestigt voor PMSE geen voorspelbaarheid van beleid. De PMSE sector eist dan ook noodzaak van regelgeving waardoor de industrie weet welke ontwikkelingsmogelijkheden in welk spectrum er zijn.
- Er wordt vaak verwezen naar het Rapport-Lamy als de te volgen, realistische strategie, ook op langere termijn. In deze visie worden marktontwikkelingen gevolgd en wordt het UHF spectrumgebruik op een vaste datum na de herbestemming van de 700 MHz-band (bijvoorbeeld in 2025) opnieuw beoordeeld. Wij willen garantie dat tot 2030 zekerheid geboden wordt aan PMSE in de 470-694 MHz-band, zodat een nieuwe cyclus van investeringen mogelijk blijft.
- De PMSE sector wil bij de overheid er op aandringen dat zij zelf ook aandacht heeft voor en ook op andere beleidsniveaus aandacht vraagt voor:
  - een duidelijke afbakening van de frequenties, duidelijke opvolging en overzetting;
  - voldoende tijd voor omschakeling en herinvesteringen